

מקץ חט"ו שיחה ב'

"אלוקים יחנך בני" פעל ש"נכמרו רחמיו", ולכן מפרש רש"י "שאלו כו' יש לך אח מאם כו". וזהו ראייה "נכמרו" פירושו "נתחממו" - התרגשות יתירה יותר מהרגיל (הצורך בג' ראיות). מיינה של תורה: המרירות על הנשמה הוא "כומר של זיתים", שממשיך בחי' החכמה ללב וללבושים.

ברש"י: "כי נכמרו רחמיו: שאלו יש לך אח מאם אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן הוא יש לך בנים א"ל יש לי עשרה א"ל ומה שמם אמר לו בלע ובכר וגו'... וארד שירד לבין האומות כדאיתא במס' סוטה מיד נכמרו רחמיו. נכמרו - נתחממו ובלשון משנה על הכומר של זיתים ובלשון ארמי משום מכמר בשרא ובמקרא עורנו כתנור נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב. כן דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ".

צריך להבין כמה ענינים ומהם: מדוע צריך ג' ראיות לפירוש "נתחממו"? ובסדר הראיות מדוע מביא את הראיה מהמקרא באחרונה? ומדוע מפרש ש"שאלו יש לך אח מאם וכו" - הטעם מדוע "נכמרו" - לפני שמפרש את פירוש תיבת "נכמרו"?

והביאור: מובן שיוסף השתדל להתאפק מלהתרגש. והנה מיד שראה את בנימין וברכו לא נכמרו רחמיו. ועל כרחק צריך לומר שהיה דבר שגרם ל"נכמרו", ושייך ל"אלוקים יחנך בני", בשייכות לבניו של בנימין (ע"ד "הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך") ובשייכות ליוסף (שלכן "נכמרו רחמיו"), ולכן מפרש רש"י "ששאלו וכו" וראה את גודל הצער דבנימין, ועד שקרא לכל בניו שמות על שם הצרות של יוסף, ולכן "נכמרו רחמיו". ולכן דוקא לאחר הסיבה מפרש רש"י ש"נכמרו" הוא "נתחממו" שמשמעו התרגשות יתירה ולא כאונקלוס שפי' "נתגלגלו" - התעוררות רגילה.

והנה הראיה ש"נכמרו" הוא לשון נתחממו מביא רש"י בדוקא מפסוקים שאינם קשורים להרגש הלב, כי בהפסוקים שמדובר בהרגש הלב אין ראייה יותר חזקה מכאן שהפירוש הוא "נתחממו", ולכן מביא ראייה מענינים אחרים ששם הפירוש הוא "נתחממו". ומתחיל מלשון משנה שהוא לשון הקודש, ואח"כ לשון ארמי שהוא ביאור על לשון הקודש, ולבסוף מביא רש"י מלשון הפסוק, אך פסוק זה אינו ראייה כל כך כי - כהמשך פירוש רש"י - שם עיקר המכוון הוא הכיווץ שבא ע"י החמימות.

מיינה של תורה: יוסף הוא כללות ישראל, שצריך להתבונן ולעורר רחמים על "בן אוני", הנשמה שירדה למטה, וכל י' הבחינות דבנימין וכו'. ואזי נמשך מלמעלה מדת הרחמנות, שענינה חמימות, דחסד הוא בקרירות וגבורה בחמימות, ורחמים - הממוצע - משפיע חסד בחמימות והתגברות. וזה מרומז ב"כומר של זיתים", שהמרירות דזיתים ממשיך שמן, בחי' החכמה, והחכמה נמשך למטה ל"מכמר בשרא" - מדות שבלב, ועד ל"עור" בחינת הלבושים.